

PRÒLEG

20
24

PERSPECTIVES I REPTES SOBRE L'EDUCACIÓ A BALEARS. VINT ANYS D'ANÀLISI I REFLEXIÓ

Direcció de l'Anuari de l'Educació

L'*Anuari de l'Educació* es planteja com a objectiu contribuir al diagnòstic sobre el fenomen educatiu a les Balears, tot recollint recerques i experiències de bones pràctiques durant els darrers vint anys, des de 2004. La tasca es fa des d'una mirada que comprèn l'educació més enllà d'allò estrictament escolar. La centralitat de l'educació en el debat públic i polític és una constant a escala illenca, estatal i internacional. Prenent com a referència els informes estatals i internacionals, l'*Anuari* posa el focus en els temes emergents i rellevants per a la comunitat educativa, així com també fa seguiment de les dades educatives.

En l'edició d'enguany, conjuntament amb els blocs habituals, es posa especialment el focus en la tecnologia educativa i en els resultats PISA 2022. Ambdós temes disposen de quatre i cinc capítols, respectivament. Pel que fa a la tecnologia educativa, es parteix de les premisses manifestades per la UNESCO (2023): primer, que els sistemes educatius han de garantir que els interessos dels qui aprenen han d'estar en el centre; i, segon, que les tecnologies han d'acompanyar i no substituir la interacció humana.

Recomanem especialment la lectura del capítol o ponència introductòria d'enguany en què, sota el títol «Digitalització i sostenibilitat. L'escola com a esperança per cuidar el futur», Núria Vallès-Peris ens exposa que els dissenys i desenvolupaments tecnològics no són simples eines, sinó que conformen noves metodologies i experiències educatives. Afegeix que aquests dissenys i desenvolupaments tecnològics estan oberts a l'anàlisi social i política. L'autora proposa pensar nous marcs interpretatius en la relació educació-tecnologia, que també tinguin en compte les desigualtats, els riscos i les materialitats o costos ambientals de la tecnologia. Afegeix que cal major avaluació i seguiment per disposar d'evidències empíriques, tant dels usos com de les regulacions o limitacions a la tecnologia educativa.

Sobre el debat de les tecnologies educatives, cal destacar el capítol de De Benito et al., en el qual es fa un estudi detallat de la situació actual dels centres educatius de Balears en relació amb l'ús de les tecnologies digitals. En aquest sentit, s'analitzen els usos de les famílies, el professorat i els alumnes. En el cas del professorat, es detallen les estratègies per a la flexibilització del procés d'ensenyament-aprenentatge. A més, els autors impulsen una aplicació que permet la creació i intercanvi de situacions d'aprenentatge, així com la seva incorporació a una aula virtual. També en relació amb les tecnologies, en el capítol d'Arenas et al. s'afirma que la intel·ligència artificial (IA) pot contribuir a la personalització de l'aprenentatge i a la detecció de dificultats. Apunten, emperò, que cal establir estàndards ètics per vetllar per a un ús responsable, així com per a la protecció de drets. En darrer lloc, Tirado detalla com les competències digitals requereixen un entrenament important fora de línia o desconnectats. D'acord amb aquest autor, les competències de lectura i escriptura s'han de treballar de manera molt seriosa i independent de les tecnologies digitals, davant el risc acreditat d'una davallada en els resultats cognitius de l'aprenentatge. A més,

com manifesta l'autor, la tecnologia pot donar major recorregut a l'acció docent, emperò no la pot substituir.

La segona línia temàtica rellevant de l'edició de l'*Anuari* d'enguany és l'anàlisi dels resultats PISA 2022. A aquest aspecte se li dedica el monogràfic de l'edició, amb un total de cinc capítols especialitzats en l'estudi dels resultats d'aquesta investigació internacional. Com apunta Morante en el seu capítol d'introducció, l'estudi PISA cerca orientar les polítiques educatives, tot aportant informació sobre competències i actituds envers l'aprenentatge, així com sobre els resultats d'aprenentatge relacionats amb el seu context familiar i escolar. L'autor assenyala la importància de l'índex socioeconòmic i cultural (ISEC) a l'hora d'estudiar els resultats de l'alumnat. Cal subratllar la convergència dels resultats de les Balears amb els resultats a escala estatal, europea i de l'OCDE, tot situant-se a prop de les mitjanes de resultats en aquestes tres escales, malgrat el descens en els resultats associats amb la pandèmia de la covid. Conjuntament amb el capítol introductori de Morante, el monogràfic disposa, primer, d'un capítol amb més detall sobre els resultats d'avaluació de PISA 2022 a les Illes Balears (capítol de Garí i Pérez). Segon, el capítol de Salvà exposa la fonamentació pedagògica dels instruments de l'estudi PISA per contribuir a l'anàlisi dels resultats. Tercer, Riera i Ruiz entren en l'estudi aprofundit sobre els resultats de la competència matemàtica a l'arxipèlag. Els autors també elaboren unes propostes de millora. I en darrer lloc, Amengual i Sánchez recullen com l'informe PISA 2022 treballa l'impacte dels factors de benestar, segregació i resiliència en el rendiment.

Conjuntament, a aquests capítols més especialitzats, l'*Anuari* recull tot un ventall de propostes. En el primer bloc, del sistema educatiu de les Illes Balears, s'analitzen les principals dades tant del sistema educatiu no universitari com de l'universitari, en dos capítols diferenciats. El primer dels dos capítols s'elabora, un any més, sota el lideratge de l'Institut d'Avaluació de la Qualitat del Sistema Educatiu (IAQSE) de la Conselleria d'Educació, i amb la col·laboració d'autors de la Universitat de les Illes Balears. En el segon capítol, els professors de la UIB Montaña i Nadal estudien les dades de la UIB i d'altres universitats públiques i privades que operen a l'arxipèlag.

En el segon bloc, de recerca i innovació pedagògica, es compta amb fins a catorze aportacions que inclouen des de propostes per a l'impuls de l'ús del català a l'escola, estudis sobre l'educació infantil, les relacions família-escola, la codocència, la promoció de la mobilitat escolar internacional, les pedagogies d'aprenentatge actiu, l'educació emocional, propostes d'intervenció en el comportament, la vocació social d'un centre educatiu concertat i una investigació historicoeducativa sobre les colònies escolars.

En el tercer bloc, d'educació social, es recullen tot un seguit d'iniciatives educatives que van més enllà del sistema escolar o que destaquen per la seva dimensió social. Primer, es parla de la proposta socioeducativa «Aixopluc», de l'entitat Naüm de Son Roca, que promou la participació infantil i adolescent en la

protecció contra la violència contra les nines i els nins. Segon, s'inclou un capítol del CEPA Calvià, pioner a Espanya en la introducció dels estudis de formació professional en l'educació d'adults. Tercer, s'exposa un projecte europeu de caràcter educatiu i d'inclusió social per a persones amb discapacitat visual, projecte denominat «A Ball for All». En darrer lloc, hom pot conèixer una original proposta d'educació musical i artística que comporta encontres musicals entre alumnat universitari i alumnat escolar de les Illes Balears.

Com s'ha apuntat, els vint anys de l'*Anuari de l'Educació* han estat orientats a promoure la discussió pública sobre el fenomen educatiu a les Balears, tot aportant evidències basades en la recerca i recollint experiències de bones pràctiques, per promoure'n la difusió. En l'edició d'enguany, s'ha posat l'accent, primer, en l'impacte de la tecnologia educativa i, segon, en l'estudi dels resultats de l'informe PISA 2022 a les illes. Igualment, s'han reunit dades i indicadors, experiències i investigacions escolars així com propostes socioeducatives que contribueixen a comprendre millor l'educació a l'arxipèlag, i volen aportar idees per a les línies de futur de la comunitat educativa.

REFERÈNCIES

UNESCO (2023). *Global Education Monitoring Report 2023: Technology in education: A tool on whose terms?*

